

УДК 004.056.5

Гальченко В.В.¹, Зайко Т.А.²

¹ студ. гр. КНТ-228 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. техн. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

АВТОРСЬКЕ ПРАВО У ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

Сучасний цифровий простір нерозривно пов'язаний з розвиток і інноваційними розробками в галузі інформаційних технологій. Основним споживачем вказаних технологій є фізичні та юридичні особи, зокрема бізнес. В зв'язку з високим рівнем конкуренції і значним ризиком отримання збитків внаслідок крадіжки та використання інструментів отримання прибутку бізнесом, досить гостро поставлені питання щодо встановлення, доведення та захисту авторських на ті чи інші розробки в галузі інформаційних технологій.

Актуальність вказаної проблеми полягає в тому, що на сьогодні створено велику кількість організаційно-правових і технічних засобів для встановлення та захисту авторства на ту, чи іншу розробку. Однак відсутність централізованого впровадження та дотримання правових норм, особливостей законодавства у даній і суміжних галузях, а також недосконалість програмних і програмно-апаратних методів дозволяє захистити авторські права лише номінально та контролювати виконання законів непрямыми способами [1].

Правову основу для захисту авторського права в Україні складає «Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів» [2] та Закон України «Про Авторське право та суміжні права» [3]. Саме в них визначено об'єкти авторське право яких можливо захищати. Вони гарантують, що особа має виключні майнові та немайнові права на використання своїх розробок і отримання прибутку від їх використання сторонніми фізичними та юридичними особами. Тим не менш, згідно п. 17 «Порядку державної реєстрації авторських прав і договорів, які стосуються права на твір» [4], Національний орган інтелектуальної власності гарантує лише право подання заявки та отримання авторського свідоцтва. Він не проводить експертизу авторства, тому можливість його перевірки та оскарження можливо здійснити лише у судовому порядку. На відміну від цього, в США при поданні заяви на реєстрацію авторського свідоцтва основним критерієм ухвалення заяви є результати експертизи твору, у тому числі й програмного коду. Крім того, згідно з п. 21 Закону України «Про авторські та суміжні права» існує значна кількість виключень, які позбавляють автора прав на власні твори: внесення змін до коду для забезпечення роботи на технічних засобах, виготовлення копії для архівних цілей або заміни правомірно придбаного оригіналу у разі непридатності або втрати, а також вивчення роботи програмного забезпечення з науковою метою.

Вищевказані виключення порушують цілісність, доступність та конфіденційність творів автора. Згідно з законами України у галузі інформаційної безпеки, для перешкоджання вказаним діям автор має право використовувати програмні та програмно-апаратні засоби захисту даних [5]. Призначення програмних засобів захисту є попередження дій стосовно несанкціонованого копіювання, відтворення та використання програмних засобів. Основними методами протидії є використання парольного захисту (для обмеження можливості запуску та доступу до вмісту програм), шифрування (використання стійких криптографічних алгоритмів перетворення даних, злам яких потребує значних фінансових і часових витрат) та механізмів захисту умовно безкоштовних програм (використання серійних номерів, реєстраційних кодів, обмеження строків їх дії, обмеження

кількості копій встановлених програм, використання технології Nag Screen, фрустрація коду, прив'язка до апаратного забезпечення робочих станцій). Однак на практиці використання виключно програмних засобів є неефективним. Їх використання рекомендовано у комплексі з апаратними засобами захисту, що дозволяє захистити програмні продукти від неавторизованого доступу та неліцензійного копіювання. До них відносяться: апаратні ключі COMM/LPT/PCMCIA/USB, кодові клавіатури, біометричні сканери (дозволяють лише виконати перевірку привілеїв користувача для доступу та роботи з інформацією). Додатковим способом захисту є використання механізмів ідентифікації програмного забезпечення за допомогою прихованої/замаскованої (засобами криптографії або стенографії) інформації щодо управління правами, які як і електронно-цифровий підпис дозволяють встановити відношення автора до будь-якого з його творів.

Таким чином, в роботі були розглянуті актуальні проблеми правового захисту авторського права для творів у галузі інформаційних технологій, способи програмного та програмно-апаратного захисту, які на відміну від нормативно-правових актів дозволяють забезпечувати практичний захист цифрових творів та є інструментом для застосування законів у вирішенні спірних питань щодо авторства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авторські права в Інтернеті: що є об'єктом та як себе захистити ЛІГА:ЗАКОН: веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://biz.ligazakon.net/news/203333_avtorsk-prava-v-nternet-shcho--obkтом-ta-yak-sebe-zakhistiti

2. Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького акта від 24 липня 1971 року, зміненого 2 жовтня 1979 року): Закон України від 31.05.1995 р. № 189/95-ВР. Дата оновлення: 16.08.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189/95-вр>

3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ. Дата оновлення: 14.08.2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

4. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756. Дата оновлення: 30.12.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-п>

5. Монахов М.Ю. Защита авторских прав на программное обеспечение: актуальные вопросы информационного права: учеб. пособие / М.Ю.

Монахов, В.Ф. Ташмухамедова. – Владимир: Изд-во Владим. гос. ун-та, 2009.
– 59 с.